

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лісового господарства та екології
Кафедра екології

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

МАЛІНОВСЬКА ВІКТОРІЯ ВАСИЛІВНА

УДК 349.6:351.777.6(477.42)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ЗА ДОТРИМАННЯМ ВИМОГ
ПРИРОДООХОРОННОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА ТЕРИТОРІЇ
ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

101 «Екологія»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістра

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Науковий керівник:
Дунаєвська Оксана Феліксівна
професор, д.б.н.

Житомир – 2023

АНОТАЦІЯ

Маліновська В.В. Державний нагляд за дотриманням вимог природоохоронного законодавства на території Житомирської області . – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 101 – екологія. – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

Протягом 2022 р. інспекторами ДЕІ Поліського округу перевірено 182 об'єкти державного нагляду (85 – планово), проведено 855 перевірок (з них 19,5% у сфері поводження з відходами і 19,2% - у сфері водних ресурсів), з переважанням позапланових заходів (57,4%). Складено 2308 протоколів (70,7% (1632 од.) – в результаті позапланових заходів), притягнуто до адміністративної відповідальності 2284 особи. У трійку лідерів за кількістю складених протоколів увійшли сфери поводження з відходами – 610 од. (71,3%), рослинний світ – 499 од. (58,4%), рибні ресурси – 407 од. (47,6%). Із 631,183 тис грн накладених штрафів стягнуто 609,824 тис. грн (96,6%). Зафіксовано 73 випадки порушень, відкрито 32 провадження, лідируючою є сфера рослинного світу. 22 матеріали передані до прокуратури на суму збитків 4564,334 тис. грн, з них за результатами планових заходів – 5 на суму 490,381 тис. грн. З 9 заявлених позовів – 5 у сфері водних ресурсів на суму 1606,547 тис. грн. Загальна сума розрахованих збитків – 330887,896 тис. грн (97,8% нанесені невстановленими особами), лише 0,36% розраховані за результатами планових заходів контролю (з них 2/3 – у сфері земельних ресурсів), з позапланових 69,4% належить сфері земель водного фонду. Пред'явлено 168 претензій на суму 7177,353 тис. грн, стягнуто – 147 на суму 5369,771 тис. грн (у т.ч. в добровільному порядку – 2739,055 тис. грн (51%)), поданий позов до суду для прийняття рішення про припинення діяльності.

Ключові слова: планові та позапланові заходи державного нагляду, ресурсні сфери, протоколи, штрафи, збитки, претензії та позови.

SUMMARY

Malinovska V.V. State supervision of compliance with the requirements of environmental protection legislation on the territory of Zhytomyr region. – Manuscript qualification work.

Qualification work for a master's degree in specialty 101 – ecology. – Polissia National University, Zhytomyr, 2023.

During 2022, inspectors of the SEI of the Polissia District inspected 182 objects of state supervision (85 – planned), 855 inspections were carried out (of which 19.5% were in the field of waste management and 19.2% were in the field of water resources), with a predominance of unscheduled events (57.4%). 2,308 protocols were drawn up (70.7% (1,632 units) – as a result of unplanned measures), 2,284 persons were brought to administrative responsibility. In the top three in terms of the number of completed protocols, the spheres of waste management were included – 610 units (71.3%), plant life – 499 units (58.4%), fish resources – 407 units (47.6%). Of the 631,183 thousand UAH of imposed fines, 609,824 thousand UAH (96.6%) were collected. 73 cases of violations were recorded, 32 proceedings were opened, the leading one being the field of flora. 22 materials were handed over to the prosecutor's office in the amount of damages of UAH 4,564,334,000, of which 5 in the amount of UAH 490,381,000 resulted from planned measures. Of the 9 claims filed, 5 are in the field of water resources in the amount of UAH 1,606,547,000. The total amount of calculated losses is UAH 330,887,896 thousand (97.8% were caused by unidentified persons), only 0.36% were calculated based on the results of planned control measures (2/3 of them in the field of land resources), out of unplanned 69.4 % belongs to the field of water fund lands. 168 claims in the amount of UAH 7,177,353 thousand were presented, 147 were collected in the amount of UAH 5,369,771 thousand (including voluntarily – UAH 2,739,055 thousand (51%)), a lawsuit was filed against the court to make a decision on termination of activity.

Keywords: planned and unplanned measures of state supervision, resource areas, protocols, fines, damages, claims and lawsuits.

ЗМІСТ

	<i>Стор.</i>
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ЯК ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО ВИЯВЛЕННЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЯМ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА	9
1.1. Екологічна відповідність як основа державного нагляду за дотриманням природоохоронного законодавства	9
1.2. Питання дотримання екологічного законодавства в наукових дослідженнях	11
<i>Висновки до розділу 1</i>	12
РОЗДІЛ 2. ПРОГРАМА ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	13
2.1. Програма проведення досліджень	13
2.2. Методика досліджень	14
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ОЦІНКИ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) ЗА ДОТРИМАННЯМ ВИМОГ ПРИРОДООХОРОННОГО ЗАКОНОДАВСТВА В РОЗРІЗІ СФЕР КОНТРОЛЮ ТА ТИПІВ ПЕРЕВІРОК	16
3.1. Суб'єкти господарювання, що підлягали перевірці та їх розподіл за ступенем ризику	16
3.2. Ресурсні сфери заходів державного нагляду	18
3.3. Результати заходів адміністративного впливу: складені протоколи, накладені та сплачені штрафи	19
3.4. Випадки порушень природоохоронного законодавства та відкриті провадження	22
3.5. Суми збитків, пред'явлені та стягнуті претензії	25
<i>Висновки до розділу 3</i>	27
ВИСНОВКИ	29
ПРОПОЗИЦІЇ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Результативність системи управління можна оцінити з точки зору того, наскільки суб'єкти-забруднювачі дотримуються своїх зобов'язань в частині відповідності природоохоронному законодавству, тобто за результатами державного нагляду. Основне призначення державного нагляду є запобігання екологічним порушенням – зобов'язань, спрямованих на захист навколишнього середовища.

Нераціональне та виснажливе використання природних ресурсів, прогресуюче забруднення компонентів довкілля протягом довго часу спричинили значні виклики, які з кожним днем зростають і ускладнюються, загрожуючи довкіллю та здоров'ю людини. Саме для вирішення екологічних проблем, спричинених господарською діяльністю, урядом прийняті відповідні законодавчі акти, спрямовані на збереження, захист та відтворення природних ресурсів та навколишнього середовища. Очікувано, що через свої екологічні норми держава здійснюватиме контроль за поведінкою громадян та суб'єктів господарської діяльності, які становлять ризик для навколишнього середовища та суспільства. Екологічне регулювання виникає з потреби держави втручатися в життя суспільства, встановлювати обмеження на використання навколишнього середовища, щоб змусити дотримуватися природоохоронного законодавства. Саме у цьому напрямку й здійснюють свою діяльність територіальні та міжрегіональні органи Державної екологічної інспекції України, в тому числі й Державна екологічна інспекція Поліського округу.

Мета і завдання досліджень. Метою досліджень оцінка державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства на території Житомирської області.

Відповідно до мети, до завдань досліджень увійшли:

- встановлення кількості перевірених суб'єктів господарювання та їх розподілу за ступенем ризику та типами перевірок;
- визначення структури перевірок (сфери контролю, види перевірок та їх співвідношення);
- результати заходів адміністративного впливу за сферами контролю та видами перевірок: складені протоколи, накладені штрафи;
- визначення в розрізі сфер контролю та видів перевірок кількості випадків порушень природоохоронного законодавства та відкритих проваджень;
- визначення сум збитків в розрізі сфер контролю та видів перевірок, а також кількості пред'явлених та стягнутих претензій.

Об'єкт дослідження – державний нагляд за дотриманням природоохоронного законодавства суб'єктами господарювання.

Предмет дослідження – оцінка державного нагляду, що здійснюється Державною екологічною інспекцією Поліського округу на території Житомирської області.

Методи дослідження: аналітичний та узагальнення (огляд літературних джерел, опрацювання результатів нагляду, написання висновків), описовий (опрацювання результатів державного контролю), порівняльний (порівняння результатів державного нагляду в розрізі сфер контролю та типів перевірок, нарахованих та сплачених штрафів, пред'явлених та стягнутих претензій), функціонально-правовий (аспекти діяльності інспекції та проведення державного нагляду), статистичний (обробка даних), графічний (представлення даних).

Наукова новизна одержаних результатів: проведена оцінка державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства у розрізі сфер контролю та видів перевірок на території Житомирської області.

Практичне значення. Результати досліджень можуть бути використані для визначення ефективності роботи органів державного нагляду щодо реагування на порушення, що дозволить зробити висновки про стан забезпечення екологічної безпеки на території області, виявити проблемні аспекти і запропонувати шляхи їх вирішення; для оптимізації роботи органів державного нагляду та досягнення більш високої якості контролю.

Апробація результатів дослідження:

1) Проблеми хімії та сталого розвитку. 2023. №3 (фахове видання України (категорія «Б»), спеціальності: 101 – Екологія; 102 – Хімія; 011 – Освітні, педагогічні науки; 015 – Професійна освіта);

2) Екологічні науки. 2023. №6(51) (фахове видання України (категорія «Б»), спеціальності: 091 – Біологія, 101 – Екологія, 103 – Науки про Землю, 183 – Технології захисту навколишнього середовища).

Основні положення, що виносяться на захист:

- перевірено 182 об'єкти державного нагляду (85 – планово), проведено 855 перевірок (з них 19,5% у сфері поводження з відходами і 19,2% - у сфері водних ресурсів), з переважанням позапланових заходів (57,4%);

- у трійку лідерів за кількістю складених протоколів увійшли сфери поводження з відходами – 610 од. (71,3%), рослинний світ – 499 од. (58,4%), рибні ресурси – 407 од. (47,6%); стягнуто 96,6% накладених штрафів;

- сфера рослинного світу є лідером як за кількістю зафіксованих порушень, так і відкритих проваджень;

- розраховано 330887,896 тис. грн збитків (97,8% нанесені невстановленими особами), лише 0,36% розраховані за результатами планових заходів контролю (з них 2/3 – у сфері земельних ресурсів), з позапланових 69,4% належить сфері земель водного фонду; стягнуто 147 претензій із 168 пред'явлених, у грошовому еквіваленті – 74,8%.

РОЗДІЛ 1

ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ЯК ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО ВИЯВЛЕННЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЯМ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА

1.1. Екологічна відповідність як основа державного нагляду за дотриманням природоохоронного законодавства

Державний нагляд, відповідно Закону України від 05.04.2007 № 877-V, являє собою діяльність щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства та забезпечення інтересів суспільства [14]. Державний нагляд як частина екологічного управління потребує оцінки його результативності [27, 30, 36]. Адже ефективне та дієве екологічне регулювання, узгоджене з ринком, приносить величезні переваги суспільству [24].

Результативність системи управління можна оцінити з точки зору того, наскільки суб'єкти-забруднювачі дотримуються своїх зобов'язань в частині відповідності природоохоронному законодавству. Зазначене підтверджується і у працях Yasamis F.D. (2007), van Snellenberg T. and van de Peppel R. (2002), Sendawula K. та ін. (2021). Yasamis F.D. (2007) причинами неефективності екологічного управління вважає відсутність державного та місцевого управління відповідністю екологічним нормам, низький рівень екологічної свідомості, відсутність системи управління навколишнім середовищем на об'єктах, неадекватність екологічних субсидій та недостатність громадської екологічної інфраструктури. А для підвищення ефективності пропонує створити систему екологічного комплаєнс-менеджменту, збільшити державні інвестиції в екологічну інфраструктуру, розвивати фінансові субсидії і схеми стимулювання екологічних інвестицій. Franco-Bedoya S. та Mani M. (2020) констатують, що дотримання природоохоронного законодавства є вищим у випадку

самозвітування, ніж у випадку перевірки, а нові та приватні фірми є більш відповідальними.

Ефективне застосування та дотримання екологічних норм є важливим для екологічного регулювання як інструменту запобігання правопорушенням і заохочення їх дотримання. Rocha R.R.O. Bhat V.N. (1998) відмічає, що ступінь екологічної відповідності позитивно впливає на норму прибутку, а суворі норми змушують компанії бути інноваційними і, як наслідок, роблять їх більш продуктивними; Dechezleprêtre A. та Sato M. (2017) – що дотримання законодавства стимулюють інновації від суб'єктів господарювання, проте отримані переваги не є більшими за витрати.

Rocha R.R.O. та Alvarez V.M.P. (2023) виділяють 3 стратегії, які можна застосувати до державного нагляду, а саме: примусу, стримування (покарання кожного, хто порушує закон) та співпраці (попередження та спонукання дотримання законодавства; продукт взаємодії між регулятором і тими, кого регулюють, а не використанням влади). A Sendawula K. та ін. (2021) визначають контроль, легітимність і стримування ключовими аспектами у практиці екологічної стійкості виробництва.

Дослідження Bwala M. N. та ін. (2021) вказують, що окремі суб'єкти господарювання дотримуються екологічного законодавства лише тоді, коли до цього примушують державні установи, а основні заходи щодо усунення цього факту мають включати: суворіші санкції до порушників, належне фінансування органів нагляду, покращення добробуту їх персоналу, розвиток систем зворотного зв'язку з моніторингу відповідності, забезпечення відповідної інфраструктури.

Rocha R.R.O. та Alvarez V.M.P. (2023), зазначають, що величезною проблемою екологічного регулювання та нагляду є покарання порушників таким чином, щоб заохотити та сприяти добровільному дотриманню законодавства. В свою чергу, відсутність суворого державного нагляду послаблює екологічне регулювання, залишаючи перевагу приватним інтересам та створює умови для

екологічних протиправних дій. Належне функціонування системи екологічної інспекції, підтримка з боку держави, адекватні людські ресурси, постійна модернізація та удосконалення – основні умовами для дієвої системи державного нагляду [26]. Забезпечення відповідності природоохоронному законодавству, відповідно до European Commission, Directorate-General for Environment (2021) керується трьома основні принципами: запобігати правопорушенням; відкривати і розуміти їх; ефективно боротися (застосовувати санкції ефективно, стримуюче та пропорційно; забезпечити, щоб недотримання не приносило фінансової вигоди; усунути будь-яку шкоду навколишньому середовищу в майбутньому).

1.2. Питання дотримання екологічного законодавства в наукових дослідженнях

Питання державного нагляду за дотриманням екологічних вимог суб'єктами господарювання широко висвітлена в науковій літературі. Зокрема, особливості роботи екологічних інспекторів у боротьбі з екологічними порушеннями із ілюструванням сценаріїв у різних сферах викладені у European Commission, Directorate-General for Environment (2021), питання роботи інспекцій – Xu F. та ін. (2020), їх ефективної ролі – Hedemann-Robinson M. (2017), а також чи сприяють вони модернізації промислової структури – Wu R. та Hu P. (2019), Wang J. та ін. (2022), Wang B. та ін. (2022), виклики та перспективи відповідності та моніторингу навколишнього середовища досліджувалися Bwala M.N. та ін. (2021), питання дотримання екологічного законодавства – Singh S. та Rajamani S. (2003) та їх зв'язок з досягненням екологічних конкурентних переваг – Delchet-Cochet K. та ін. (2015), Dechezleprêtre A. та Sato M. (2017), а також фінансовими показниками великих компаній – Bhat V.N. (1998), Kellett P. (2020), фактори дотримання фірмами екологічних норм – Franco-Bedoya S. та Mani M. (2020), вплив нормативних актів із захисту навколишнього середовища та їх дотримання на ефективність діяльності виробничих компаній – Decker C.S. та Pore C.R.

(2005), Shaohong M. та ін. (2022), відповідність нормативним вимогам і екологічна стійкість виробничих підприємств – van Snellenberg T. та van de Peppel R. (2002), Yasamis F.D. (2007), Sendawula K. та ін. (2021), а також їх продуктивність – Lah L. та Kotnik Ž. (2022), мотивація у їх дотриманні – Winter S.C. та May P.J. (2001), робота громадських інспекторів (Волченко М.В., 2023). Зазначені аспекти висвітлюються для різних територій: штат Борно (Нігерія) (Bwala M.N. та ін., 2021), Франція (Delchet-Cochet K. та ін., 2015), Китай (Wu R. та Hu P., 2019; Xu F. та ін., 2020; Shaohong M. та ін., 2022; Wang B. та ін., 2022), Тузлі (Стамбул, Туреччина) (Yasamis F.D., 2007), США (Bhat V.N., 1998), Нідерланди (van Snellenberg T. та van de Peppel R., 2002), Індія (Franco-Bedoya S. та Mani M., 2020), Уганда (Sendawula K. та ін., 2021), Бразилія (Rocha R.R.O. та Alvarez V.M.P., 2023), країн, що розвиваються (Singh S. та Rajamani S., 2003).

Безпосередні результати державного нагляду у різних сферах викладені у працях Герасимчук Л. та ін. (2023) (ліси), Герасимчук Л.О. та ін. (2022), Rocha R.R.O. та Alvarez V.M.P. (2023) (поводження з відходами та хімічними речовинами), Валерко Р.А. та ін. (2022) (природно-заповідний фонд), Герасимчук Л.О. та ін. (2018) (рибні ресурси), Герасимчук Л.О. та ін. (2020) (водні ресурси), Герасимчук Л.О. (2019), Xu F. та ін. (2020) (атмосферне повітря).

Висновки до розділу 1

Природоохоронне законодавство без належного застосування – лише порада. Основна роль у дотриманні природоохоронного законодавства належить Державній екологічній інспекції України та її територіальним та міжрегіональним органам. Боротьба з недотриманням природоохоронного законодавства повинна включати: виявлення фактів його вчинення; накладення санкцій (або вжиття інших заходів щодо винних осіб); недопущення вчинення правопорушень в майбутньому; запобігання або обмеження шкоди, яку вони можуть завдати.

РОЗДІЛ 2

ПРОГРАМА ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Програма проведення досліджень

Дослідження, метою яких стала оцінка державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства на території Житомирської області, проводилися протягом 2022 – 2023 рр.

Програма досліджень передбачала:

- проведення літературного огляду щодо екологічної відповідності як основи державного нагляду та напрямків наукових досліджень у галузі;
- огляд чинного природоохоронного законодавства України;
- вивчення інформації про структуру Державної екологічної інспекції Поліського округу та опанування специфіки державного нагляду за дотриманням природоохоронного законодавства;
- збір первинної інформації щодо результатів державного нагляду за дотриманням природоохоронного законодавства на території Житомирської області;
- обробка зібраної інформації;
- встановлення кількості перевірених суб'єктів господарювання та їх розподілу за ступенем ризику та типами перевірок;
- визначення структури перевірок (сфери контролю, види перевірок та їх співвідношення);
- встановлення результатів заходів адміністративного впливу за сферами контролю та видами перевірок: складені протоколи, накладені штрафи;
- визначення в розрізі сфер контролю та видів перевірок кількостей випадків порушень природоохоронного законодавства та відкритих проваджень;

- визначення сум збитків в розрізі сфер контролю та видів перевірок, а також кількості пред'явлених та стягнутих претензій;
- оцінка ефективності роботи органів державного нагляду (контролю) з точки зору виявлення та реагування на порушення природоохоронного законодавства;
- графічне представлення даних;
- формулювання висновків та пропозиції.

2.2. Методика досліджень

Інформаційною базою досліджень стали офіційні матеріали Державної екологічної інспекції Поліського округу. ДЕІ діє відповідно до Положенням від 01 червня 2021 р. № 252, згідно з яким функцією Інспекції є державний нагляд (контроль) за дотриманням природоохоронного законодавства, зокрема щодо наступного (рис. 2.1).

Державний нагляд за дотриманням природоохоронного законодавства здійснюється відповідно Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 № 877-V [14]. Періодичність планових перевірок встановлюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. №182 [10], на підставі чого за 6-ма критеріями та набраною сумою балів визначають ступінь ризику суб'єкта господарювання (3 групи ризику), а в подальшому – періодичність проведення перевірок (рис. 2.2).

екологічна та радіаційна безпека	охорона земель, надр	охорона, рац. використання та відтворення водних ресурсів	охорона атмосферного повітря
охорона, захист, використання та відтворення лісів	охорона, захист, використання та відтворення об'єктів тваринного світу	охорона, використання та відтворення водних біоресурсів	наявність дозвільної документації та дотримання їх умов
охорона, використання та відтворення об'єктів рослинного світу	дотримання правил використання зоол., ботан. колекцій і торгівлі ними	дотримання конвенції CITES	ведення мисливського господарства та полювання
збереження об'єктів, занесених до Червоної і Зеленої книг України	охорона, використання територій та об'єктів ПЗФ	управління відходами	озоноруйнівні речовини, фторовані парникові гази

Рис. 2.1. Сфери контролю ДЕІ Поліського округу щодо дотримання природоохоронного законодавства (побудовано автором на основі [9, 11])

Рис. 2.2. Розподіл суб'єктів господарювання за ступенями ризику (побудовано автором на основі [10])

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ОЦІНКИ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) ЗА ДОТРИМАННЯМ ВИМОГ ПРИРОДООХОРОННОГО ЗАКОНОДАВСТВА В РОЗРІЗІ СФЕР КОНТРОЛЮ ТА ТИПІВ ПЕРЕВІРОК

3.1. Суб'єкти господарювання, що підлягали перевірці та їх розподіл за ступенем ризику

Протягом 2022 р. інспекторами Державної екологічної інспекції Поліського округу перевірено 182 об'єкти державного нагляду, з них 85 – планово та 76 – позапланово (рис. 3.1). Загальна кількість складених актів перевірок – 182.

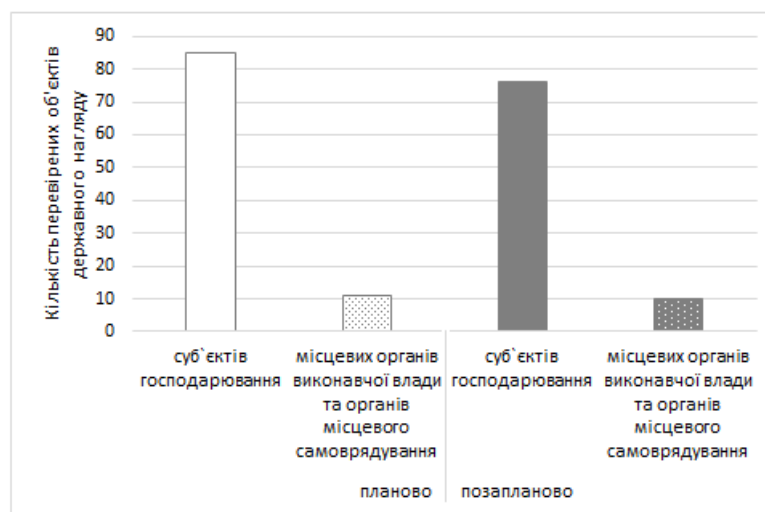

Рис. 3.1. Кількість об'єктів державного нагляду, що підлягали перевірці

За ступенем ризику провадження господарської діяльності планово було перевірено 85 суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику, позапланово – 75 з високим та 1 з середнім ступенем ризику (рис. 3.2).

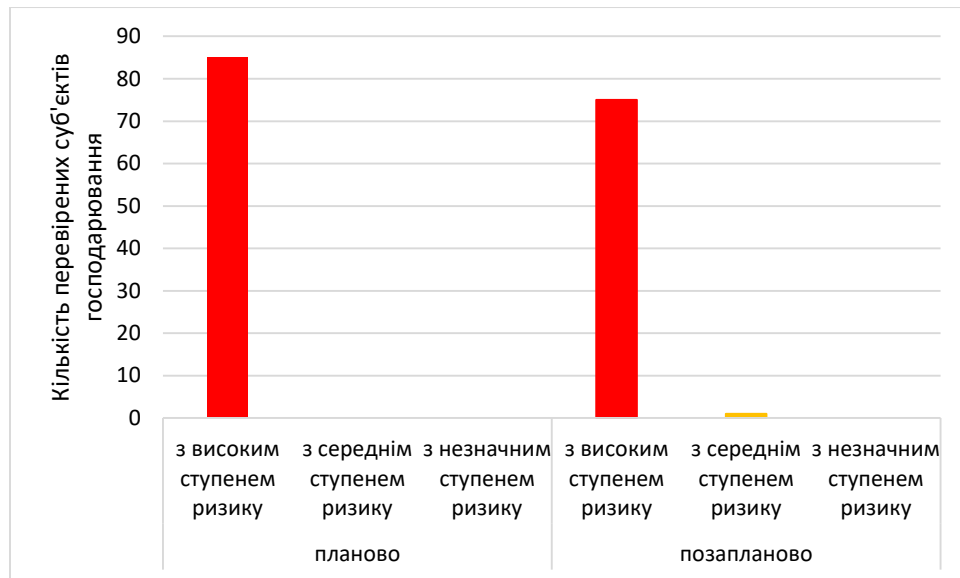

Рис. 3.2. Кількість перевірених суб'єктів господарювання за ступенем ризику

Підставами для проведення позапланових перевірок стали звернення суб'єктів господарювання (5 випадків), перевірка виконання приписів, рішень, додержання вимог природоохоронного законодавства (67 випадків) та звернення фізичних осіб (14 випадків) (рис. 3.3).

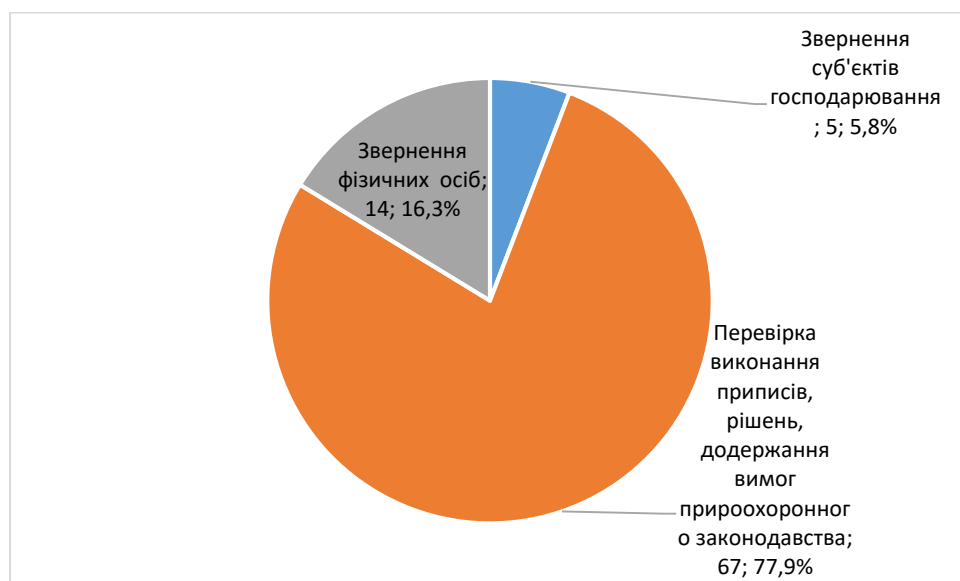

Рис. 3.3. Підстави для проведення позапланових перевірок

3.2. Ресурсні сфери заходів державного нагляду

Протягом 2022 р. інспекторами Державної екологічної інспекції Поліського округу було проведено 855 перевірок. В розрізі сфер контролю найбільше перевірок здійснено у галузях поводження з відходами та хімічними речовинами (19,5%) і водних ресурсів (19,2%) (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Кількість проведених перевірок в розрізі сфер контролю

Серед заходів державного нагляду, проведених у 2022 р., в цілому переважали позапланові – 491, частка яких становила 57,4%. За окремими сферами контролю співвідношення планових і позапланових заходів державного нагляду відрізнялося: у сфері рибних ресурсів позапланові заходи становили 95,2% (60 із 63), рослинного світу – 94,4% (101 із 107), тваринного світу – 78,8% (52 із 66), земель водного фонду – 68,8% (22 із 32), надр – 57,9% (11 із 19) проведених перевірок. У решти сфер державного нагляду переважали планові заходи контролю: атмосферне повітря – 64,3% (74 із 115), природно-заповідний фонд – 62,5% (5 із 8), поводження з відходами і хімічними речовинами – 58,1% (97 із 167), земельні ресурси – 56,1% (64 із 114), водні ресурси – 50,6% (83 із 164) (рис. 3.5).

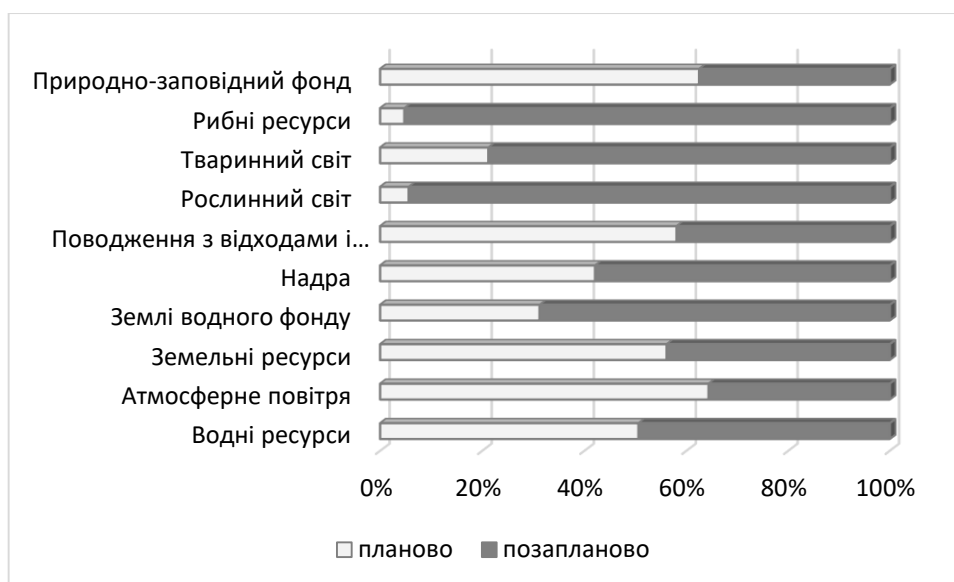

Рис. 3.5. Співвідношення планових і позапланових заходів державного нагляду у розрізі сфер контролю

3.3. Результати заходів адміністративного впливу: складені протоколи, накладені та сплачені штрафи

За результатами проведених заходів контролю у 2022 р. було складено 2308 адміністративних протоколів, з них 70,7% (1632 од.) – за результатами позапланових заходів, притягнуто до адміністративної відповідальності 2284 особи. У трійку лідерів за кількістю складених протоколів увійшли сфери поводження з відходами і хімічними речовинами – 610 одиниць (або 71,3%), рослинний світ – 499 одиниць (або 58,4%), рибні ресурси – 407 одиниць (або 47,6%). У всіх сферах контролю, за виключенням сфери атмосферного повітря, лівова частка протоколів була складена за результатами позапланових заходів державного нагляду (рис. 3.6). У розрахунку на одну перевірку найбільше протоколів було складено у сфері рослинного світу (планово) та рибних ресурсів (позапланово).

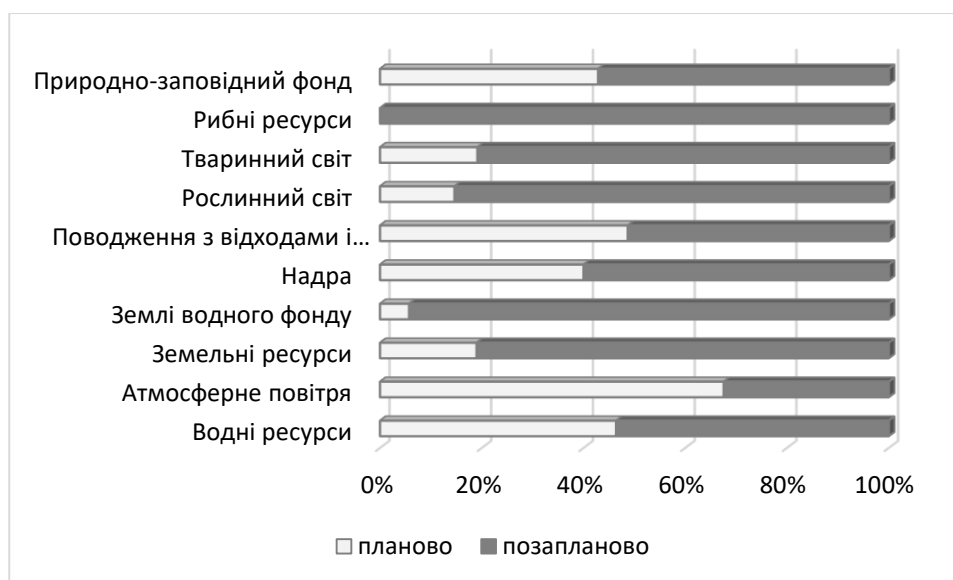

Рис. 3.6. Протоколи, складені за результатами проведених планових і позапланових заходів державного нагляду у розрізі сфер контролю

Із загальної суми накладених штрафів у 631,183 тис грн стягнуто 609,824 тис. грн (96,6%), з них за результатами планових заходів – 159, 576 тис. грн із 155,086 тис. грн, позапланових заходів – 450,248 тис. грн із 476,097 тис. грн. В розрізі сфер контролю 102,8% було стягнуто у галузі водних ресурсів (з них планово – 24,646 тис. грн із 22,916 тис. грн, позапланово – 19,975 тис. грн із 20,502 тис. грн), 102% – у сфері атмосферного повітря (з них планово – 12,206 тис. грн із 13,566 тис. грн, позапланово – 13,974 тис. грн із 12,104 тис. грн), 80,5% – у сфері земельних ресурсів (з них планово – 4,25 тис. грн із 4,59 тис. грн, позапланово – 9,418 тис. грн із 12,393 тис. грн), 144,9% – у сфері земель водного фонду (з них планово – 4,42 тис. грн із 2,210 тис. грн, позапланово – 2,38 тис. грн із 2,482 тис. грн), 28,6% – у сфері надр (з них позапланово – 0,17 тис. грн із 0,595 тис. грн), 105,1% – у сфері поводження з відходами і хімічними речовинами (з них планово – 78,989 тис. грн із 74,885 тис. грн, позапланово – 72,76 тис. грн із 69,496 тис. грн), 91,3% – у сфері рослинного світу (з них планово – 18,235 тис. грн із 20,519 тис. грн, позапланово – 285,566 тис. грн із 312,273 тис. грн), 101,6%

– у сфері тваринного світу (з них планово – 16,83 тис. грн із 16,4 тис. грн, позапланово – 21,988 тис. грн із 21,825 тис. грн), 98,3% – у сфері рибних ресурсів (з них позапланово – 23,507 тис. грн із 23,917 тис. грн), 100% – у сфері природно-заповідного фонду (з них позапланово – 0,510 тис. грн) (рис. 3.7).

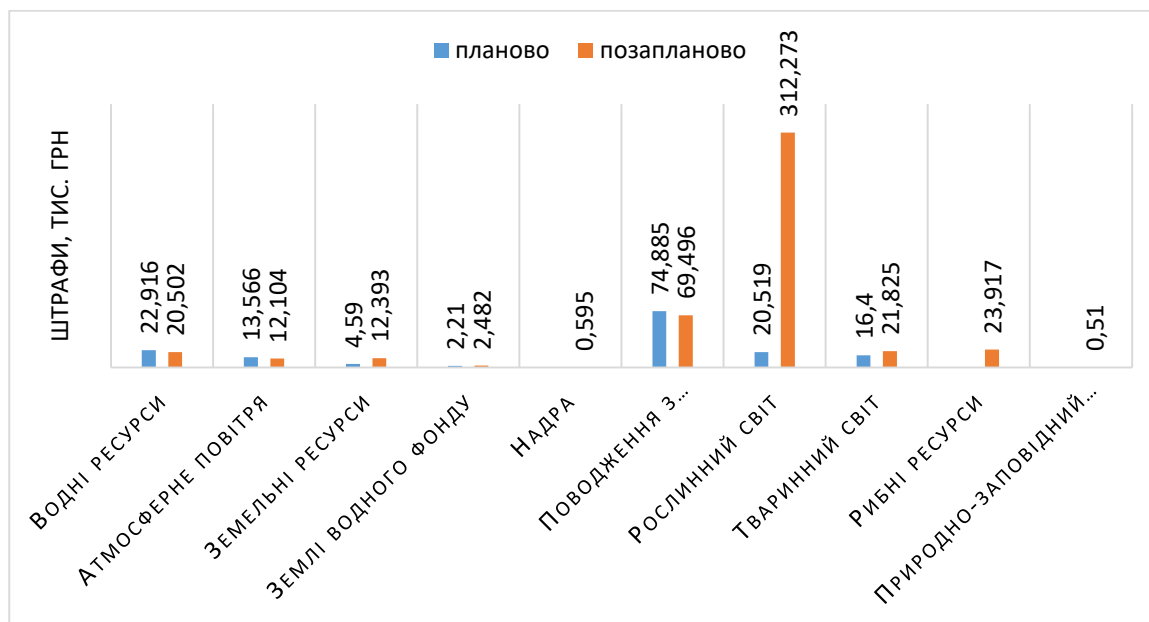

Рис. 3.7. Суми штрафів за результатами планових та позапланових заходів нагляду за сферами контролю

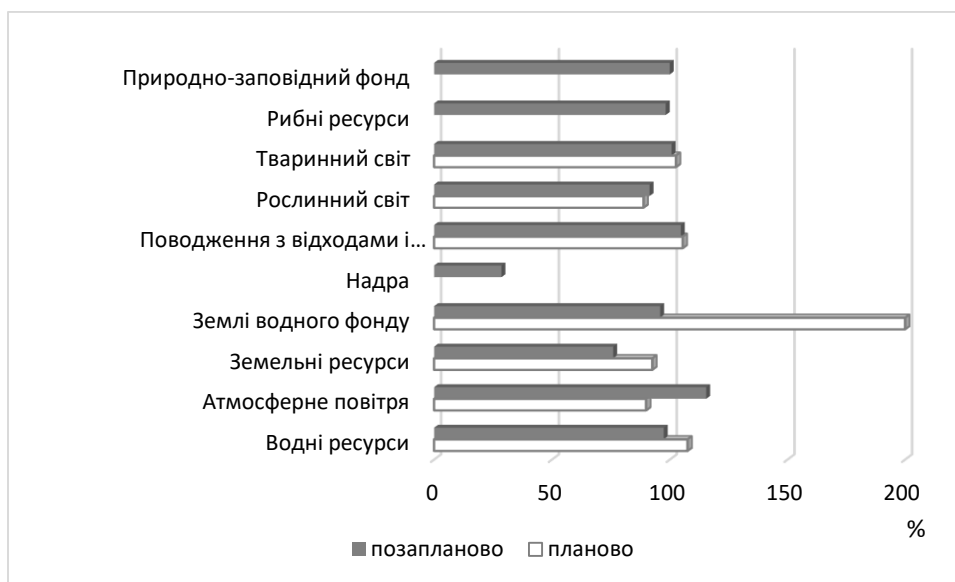

Рис. 3.8. Сплачені штрафи відносно нарахованих (у %) за результатами планових та позапланових заходів нагляду за сферами контролю

3.4. Випадки порушень природоохоронного законодавства та відкриті провадження

Зафіксовано 73 випадки порушень (69 з них за результатами позапланових заходів), по яким передано матеріали до правоохоронних органів, відкрито 32 кримінальних проваджень (31 з них за результатами позапланових заходів) (рис. 9). Беззаперечним лідером як за кількістю випадків порушень (29 за результатами позапланових заходів), так і за кількістю відкритих кримінальних проваджень (1 за результатами планових та 12 – за результатами позапланових заходів контролю) є сфера рослинного світу. Також в результаті проведених позапланових перевірок було відкрито 6 кримінальних проваджень у сфері надр, 5 – у сфері водних ресурсів, 3 – у сфері земельних ресурсів, по 2 – у сферах атмосферного повітря та рибних ресурсів, 1 – у сфері земель водного фонду (рис. 3.10).

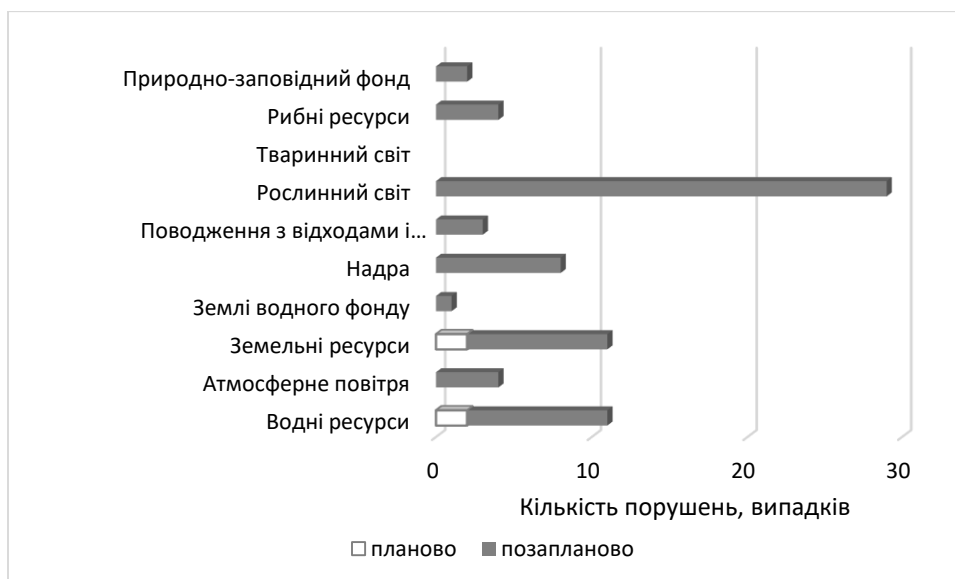

Рис. 3.9. Кількість випадків встановлених порушень за результатами планових та позапланових заходів нагляду за сферами контролю

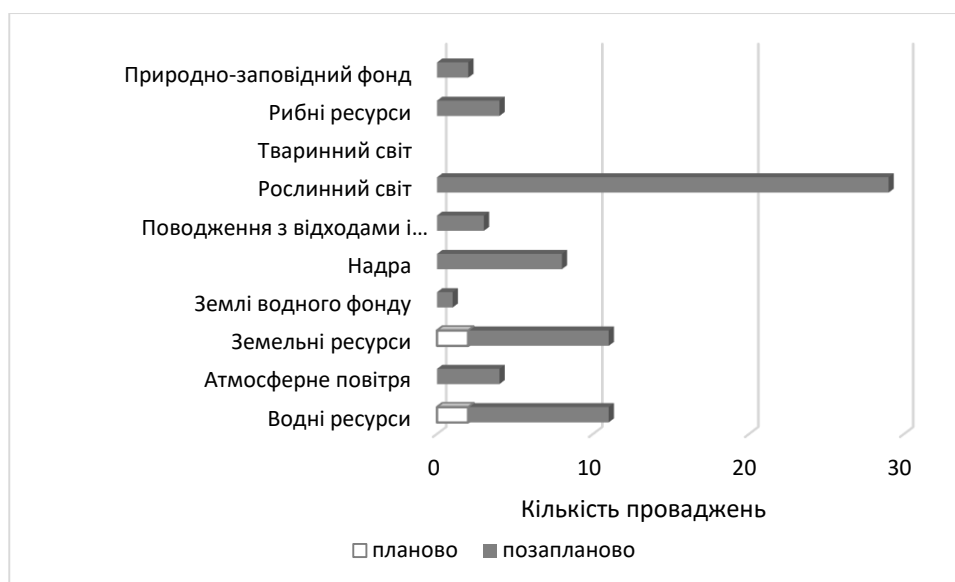

Рис. 3.10. Кількість відкритих кримінальних проваджень за результатами планових та позапланових заходів нагляду за сферами контролю

22 матеріали передані до органів прокуратури для представництва інтересів держави в судах на загальну суму збитків 4564,334 тис. грн, з них за результатами планових заходів – 5 на суму 490,381 тис. грн (по 2 у сферах атмосферного повітря та земельних ресурсів на суму 92,843 тис. грн та 291,079 тис. грн відповідно та 1 – у сфері рослинного світу на суму 106,459 тис. грн), позапланових заходів – 17 на суму 4073,953 тис. грн, що склало 89,3% загальної суми збитків (з них 13 у сфері водних ресурсів на суму 2114,071 тис. грн, 3 – у сфері рослинного світу на суму 1653,592 тис. грн та 1 – у сфері земельних ресурсів на суму 306,29 тис. грн). З 9 заявлених позовів органами прокуратури за поданими матеріалами на загальну суму збитків 2510,091 тис. грн за результатами позапланових заходів – 7 на суму 2337,916 тис. грн (з них 5 у сфері водних ресурсів на суму 1606,547 тис. грн та 2 – у сфері рослинних ресурсів на суму 731,369 тис. грн) (рис. 3.11, 3.12).

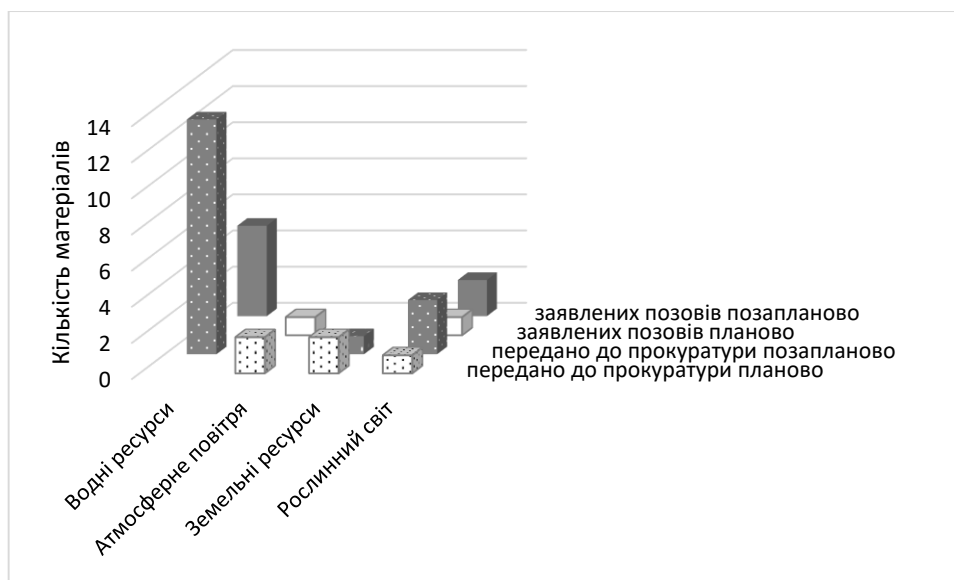

Рис. 3.11. Співвідношення кількості переданих матеріалів до прокуратури і заявлених позовів прокуратурою за результатами планових та позапланових заходів нагляду за сферами контролю

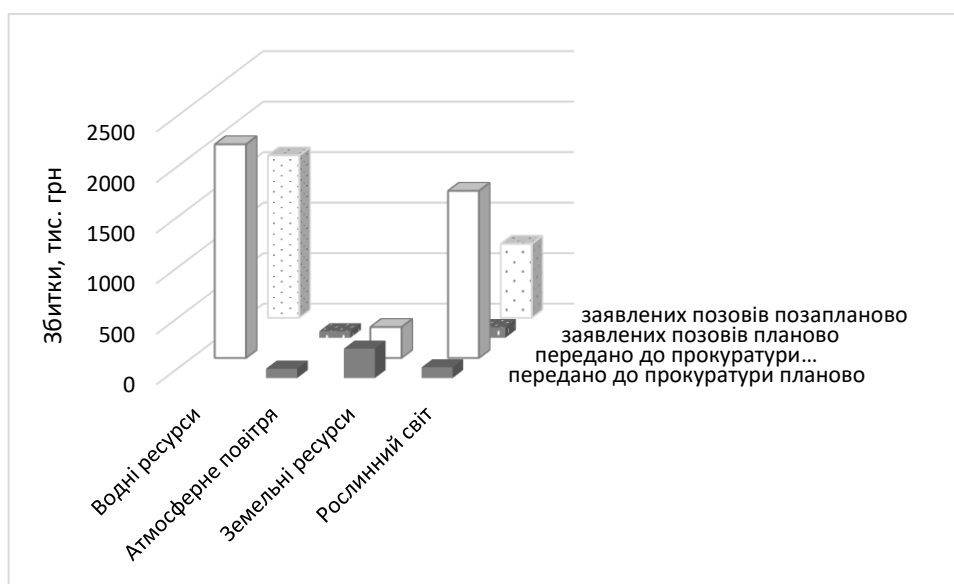

Рис. 3.12. Співвідношення суми збитків за переданими матеріалами до прокуратури і заявленими позовами за результатами планових та позапланових заходів нагляду за сферами контролю

3.5. Суми збитків, пред'явлені та стягнуті претензії

Загальна сума розрахованих збитків становила 330887,896 тис. грн, у т.ч. нанесених невстановленими особами – 323708,546 тис. грн (97,8%). Із загальної суми збитків лише 0,36% були розраховані за результатами планових заходів державного контролю – 1165,816 тис. грн збитків (з них 70,8% приходить на сферу земельних ресурсів, 8,3% – атмосферного повітря, 7,3% – земель водного фонду, 7,2% – рослинного світу, 6,3% – водних ресурсів), позапланових – 329722,08 тис. грн (з них 69,4% належить сфері земель водного фонду, 18,9% — надр, 4,8% – земельних ресурсів, 1,6% – рибних ресурсів, 1,3% – водних ресурсів) (з них 98,2% нанесені невстановленими особами) (рис. 3.13). Отже за результатами планових заходів лідируючою сферою за розрахованими збитками є галузь земельних ресурсів – 825,928 тис. грн, позапланових заходів – землі водного фонду – 228970,739 тис. грн.

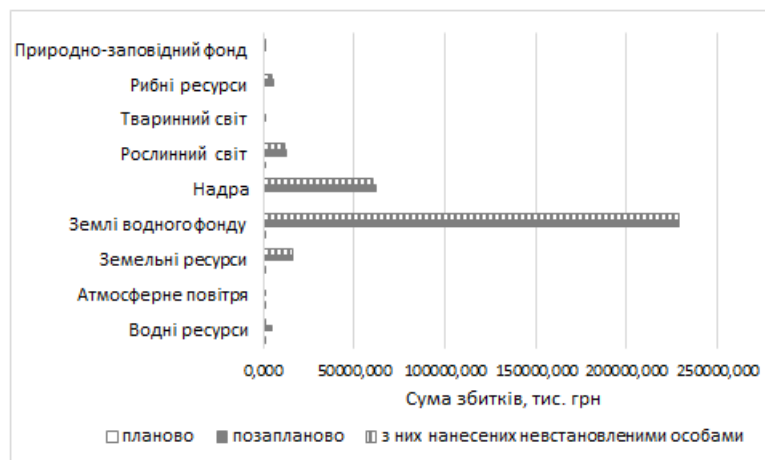

Рис. 3.13. Загальна сума розрахованих збитків, у т.ч. нанесених невстановленими особами, за результатами планових та позапланових заходів нагляду за сферами контролю

Пред'явлено 168 претензій та позовів на загальну суму 7177,353 тис. грн, з них стягнуто 147 претензій та позовів на суму 5369,771 тис. грн (у т.ч. в добровільному порядку – 2739,055 тис. грн (51%)). За результатами проведених

планових заходів пред'явлено 30 претензій на суму 1165,816 тис. грн, найбільша кількість яких припадала на сферу атмосферного повітря – 14 на суму 96,827 тис. грн, водних ресурсів – 7 на суму 73,869 тис. грн та земельних ресурсів – 5 на суму 840,584 тис. грн (у сферах земель водного фонду та рослинного світу було пред'явлено по 2 претензії на суми 70,820 тис. грн та 83,716 тис. грн відповідно). Що стосується позапланових заходів контролю, то за їх результатами пред'явлено у 4,6 разів більше претензій, ніж за результатами позапланових перевірок, – 138 претензій на суму 6011,537 тис. грн, найбільша кількість яких стосувалася сфери рослинного світу – 70 на суму 1355,352 тис. грн та атмосферного повітря – 49 на суму 2702,635 (крім того у сфері атмосферного повітря пред'явлено 9 претензій на суму 13,247 тис. грн, земельних ресурсів – 7 на суму 62,530 грн, рибних ресурсів – 2 на суму 231,098 тис. грн, надр – 1 на суму 1646,675 тис. грн) (рис. 3.14, 3.15).

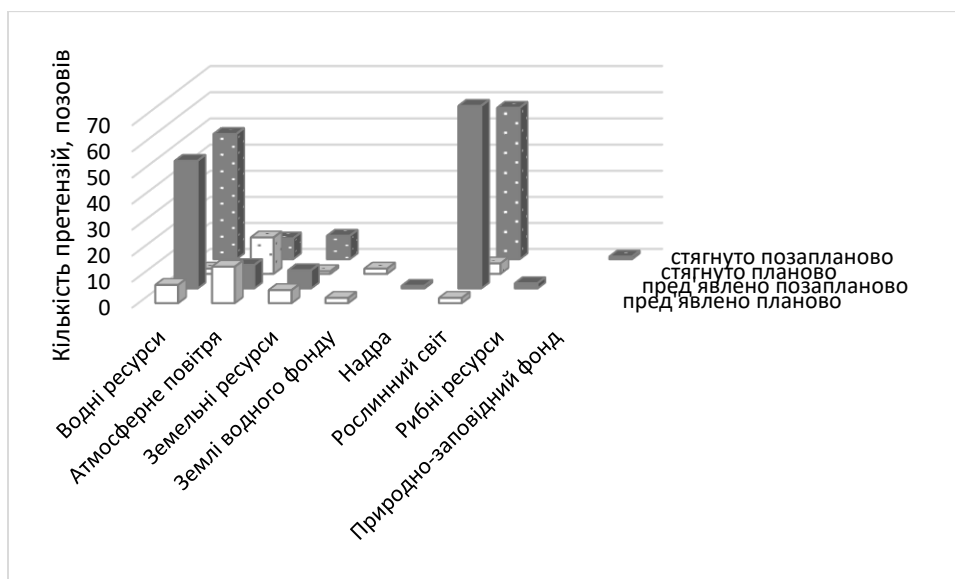

Рис. 3.14. Кількість пред'явлених та стягнутих претензій та позовів за результатами планових та позапланових заходів нагляду за сферами контролю

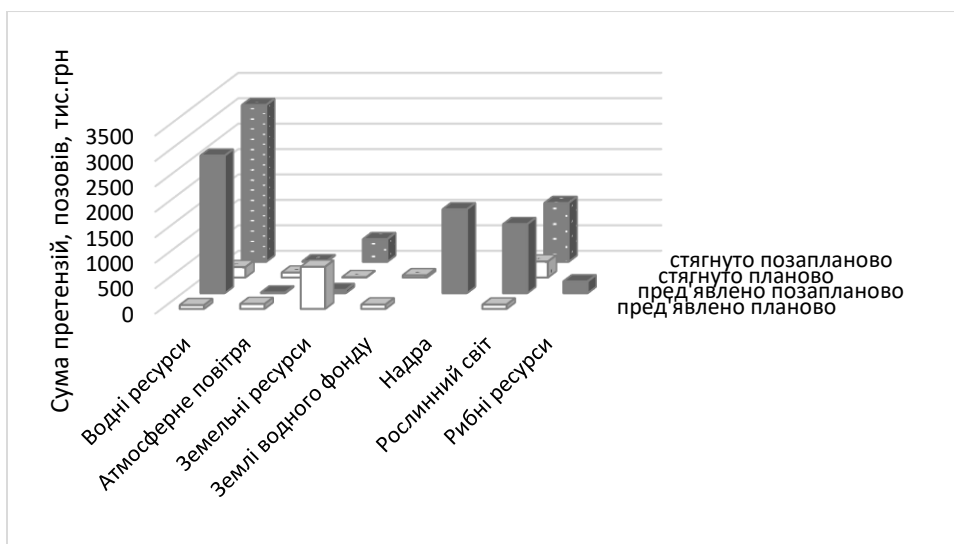

Рис. 3.15. Загальна сума пред'явлених та стягнутих претензій і позовів за результатами планових та позапланових заходів нагляду за сферами контролю

З 5369,771 тис. грн стягнутих претензій та позовів у добровільному порядку було сплачено 2739,055 тис. грн (або 51%), у примусовому – 2630,716 тис. грн, в т.ч. за результатами планових заходів з 666,158 тис. грн – 82,5% у добровільному порядку, а за результатами позапланових заходів – з 4703,613 тис. грн – 53,5% у примусовому порядку.

Протягом 2022 р. був поданий позов до суду для прийняття рішення про тимчасову заборону (зупинення), припинення діяльності.

Висновки до розділу 3

1. Перевірено 182 об'єкти державного нагляду (85 – планово), проведено 855 перевірок (з них 19,5% у сфері поводження з відходами і 19,2% - у сфері водних ресурсів), з переважанням позапланових заходів (57,4%).

2. У трійку лідерів за кількістю складених протоколів увійшли сфери поводження з відходами – 610 од. (71,3%), рослинний світ – 499 од. (58,4%), рибні ресурси – 407 од. (47,6%); стягнуто 96,6% накладених штрафів.

3. Сфера рослинного світу є лідером як за кількістю зафіксованих порушень, так і відкритих проваджень.

4. Розраховано 330887,896 тис. грн збитків (97,8% нанесені невстановленими особами), лише 0,36% розраховані за результатами планових заходів контролю (з них 2/3 – у сфері земельних ресурсів), з позапланових 69,4% належить сфері земель водного фонду; стягнуто 147 претензій із 168 пред'явлених, у грошовому еквіваленті – 74,8%.

ВИСНОВКИ

Протягом 2022 р. інспекторами Державної екологічної інспекції Поліського округу перевірено 182 об'єкти державного нагляду, з них 85 – планово та 76 – позапланово. За ступенем ризику провадження господарської діяльності – 85 суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику (планово) та 75 з високим та 1 з середнім ступенем ризику (позапланово). Підставами для проведення позапланових перевірок стали звернення суб'єктів господарювання (5,8%) і фізичних осіб (16,3%), перевірка виконання приписів, рішень (77,9%).

Проведено 855 перевірок, найбільше – у галузях поводження з відходами (19,5%) і водних ресурсів (19,2%), з переважанням позапланових заходів (57,4%).

За результатами заходів контролю складено 2308 адміністративних протоколів, з них 70,7% (1632 од.) – за результатами позапланових заходів, притягнуто до адміністративної відповідальності 2284 особи. У трійку лідерів за кількістю складених протоколів увійшли сфери поводження з відходами – 610 од. (71,3%), рослинний світ – 499 од. (58,4%), рибні ресурси – 407 од. (47,6%). У розрахунку на одну перевірку найбільше протоколів складено у сфері рослинного світу (планово) та рибних ресурсів (позапланово).

Із загальної суми накладених штрафів у 631,183 тис грн стягнуто 609,824 тис. грн (96,6%), з них за результатами планових заходів – 159, 576 тис. грн із 155,086 тис. грн, позапланових заходів – 450,248 тис. грн із 476,097 тис. грн.

Зафіксовано 73 випадки порушень (69 з них за результатами позапланових заходів), по яким передано матеріали до правоохоронних органів, відкрито 32 кримінальних проваджень (31 з них за результатами позапланових заходів). Лідером за кількістю випадків порушень та за кількістю відкритих кримінальних проваджень є сфера рослинного світу.

22 матеріали передані до органів прокуратури для представництва інтересів держави в судах на загальну суму збитків 4564,334 тис. грн, з них за результатами

планових заходів – 5 на суму 490,381 тис. грн, позапланових заходів – 17 на суму 4073,953 тис. грн, що склало 89,3% загальної суми збитків (з них 13 у сфері водних ресурсів). З 9 заявлених позовів органами 5 у сфері водних ресурсів на суму 1606,547 тис. грн та 2 – у сфері рослинних ресурсів на суму 731,369 тис. грн.

Загальна сума розрахованих збитків становила 330887,896 тис. грн, у т.ч. нанесених невстановленими особами – 97,8%, лише 0,36% були розраховані за результатами планових заходів державного контролю (з них 2/3 – у сфері земельних ресурсів), з позапланових – 69,4% належить сфері земель водного фонду (з них 98,2% нанесені невстановленими особами).

Пред'явлено 168 претензій та позовів на загальну суму 7177,353 тис. грн, з них стягнуто 147 претензій та позовів на суму 5369,771 тис. грн (у т.ч. в добровільному порядку – 2739,055 тис. грн (51%)). За результатами планових заходів пред'явлено 30 претензій на суму 1165,816 тис. грн (з них у сфері атмосферного повітря – 14 на суму 96,827 тис. грн), позапланових – у 4,6 разів більше претензій – 138 претензій на суму 6011,537 тис. грн (з них 70 на суму 1355,352 тис. грн у сфері рослинного світу).

З 5369,771 тис. грн стягнутих претензій та позовів у добровільному порядку було сплачено 51%, в т.ч. за результатами планових заходів 82,5% у добровільному порядку, а результатами позапланових – 53,5% у примусовому порядку. Протягом 2022 р. був поданий позов до суду для прийняття рішення про тимчасову заборону (зупинення), припинення діяльності.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Для ефективної системи державного нагляду необхідно розглядати екологічні злочини як частину більш широкого явища екологічних порушень, а саме:

- визнати, що порушенню екологічного законодавству важко протистояти;
- подбати про запобігання та виявлення, а також про покарання та виправлення;
- використовувати адміністративне та кримінальне право;
- забезпечити високий рівень координації та співпраці між фахівцями-практиками;
- забезпечити ефективне використання даних та інформації;
- забезпечити високий рівень державної організації та відданості.

2. Заходи із запобігання правопорушенням спрямовані на тих, кого можна переконати виконати екологічні зобов'язання або потребують для цього підтримки. Вони можуть включати діяльність із сприяння відповідності наприклад, підвищення обізнаності. Заходи щодо запобігання або зменшення шкоди, яку можуть завдати порушення включати вимогу до тих, хто керує підприємствами з високим ступенем ризику, забезпечувати фінансову безпеку.

3. Впровадити практику обов'язкового екологічного страхування для суб'єктів державного нагляду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Валерко Р.А., Герасимчук Л.О., Фоменський Ю.Ю., Піціль А.О. Особливості здійснення державного нагляду у сфері використання об'єктів природно-заповідного фонду на території Житомирської області. *Аграрні інновації*. 2022. № 14. С. 180-185. DOI: 10.32848/agrar.innov.2022.14.2.
2. Волченко М.В. Громадські об'єднання та громадяни як суб'єкти адміністративно-правової охорони тваринного світу. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 1(48). С. 55-58. DOI: 10.32782/руув.v1.2023.12
3. Герасимчук Л., Медведовський Є., Валерко Р. Державний нагляд (контроль) у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів на території Житомирської області. *Проблеми хімії та сталого розвитку*. 2023. №4. С. 38-47. DOI: 10.32782/pcsd-2022-4-4.
4. Герасимчук Л.О. Державний нагляд (контроль) за охороною атмосферного повітря на території Житомирської області. *Сучасні перспективи розвитку науки* : матеріали III Міжнародної наук.-практ. конф., 10-11 вересня 2019 р. Київ, 2019. С. 44-45.
5. Герасимчук Л.О., Бучковська А.О., Мельниченко В.С. Державний нагляд в галузі охорони та раціонального використання водних ресурсів на території Житомирської області. *Інновації XXI століття* : матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції, 10 серпня 2020 р. Вінниця, 2020. С. 24-27.
6. Герасимчук Л.О., Валерко Р.А., Гребенчук Л.І. Державний контроль за випадками масового замору риби на водоймах Житомирської області. *Водні біоресурси та аквакультура*. 2018. № 2. С. 6-16.
7. Герасимчук Л.О., Валерко Р.А., Ясінський В.В., Соловійова О.О. Державний контроль у сфері поводження з відходами на території Житомирської

області. *Екологічні науки*. 2022. № 5(44). С. 255-259. DOI: DOI: 10.32846/2306-9716/2022.eco.5-44.39.

8. Державна екологічна інспекція Поліського округу: офіційний веб-портал. URL: <https://polissyareg.dei.gov.ua>.

9. Положення про Державну екологічну інспекцію Поліського округу (нова редакція): Наказ Державної екологічної інспекції України від 01 червня 2021 р. № 252. URL: <https://polissyareg.dei.gov.ua/post/polozhennya-pro-derzhavnu-ekologichnu-inspektsiyu-poliskogo-okrugu-nakaz-25...>

10. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів Державною екологічною інспекцією: Постанова Кабінету Міністрів України; Критерії, Перелік від 06.03.2019 № 182. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/182-2019-п>.

11. Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 19.04.2017 № 275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-п>.

12. Про затвердження Положення про територіальні та міжрегіональні територіальні органи Держекоінспекції: Міненергетики, захисту довкілля; Наказ, Положення від 07.04.2020 № 230. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0350-20>.

13. Про затвердження Уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів:

Міненергетики, захисту довкілля; Наказ, Акт, Форма типового документа [...] від 26.11.2019 № 450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1293-19>.

14. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16>.

15. Публічний звіт Т.в.о. Голови Державної екологічної інспекції України за 2022 рік. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/Zvit_eko_2022.pdf

16. Bhat V.N. Does environmental compliance pay? *Ecotoxicology*. 1998. №7. P. 221–225. DOI: 10.1023/A:1008938811813.

17. Bwala M.N., Yusuf U.M., Usman A.B. Challenges and prospects of environmental compliance and monitoring in Borno state, Nigeria. *Indonesian Journal of Social and Environmental Issues (IJSEI)*. 2021. № 3(1). P. 1-9. DOI: 10.47540/ijsei.v3i1.321.

18. Dechezleprêtre A., Sato M. The impacts of environmental regulations on competitiveness. *Review of Environmental Economics and Policy*. 2017. №11(2). P. 183-206. DOI: 10.1093/reep/rex013.

19. Decker C. S., Pope C. R. Adherence to environmental law: the strategic complementarities of compliance decisions. *The Quarterly Review of Economics and Finance*. 2005. № 45(4–5). P. 641-661. DOI: 10.1016/j.qref.2004.06.001.

20. Delchet-Cochet K., Vo L.-C., Akeb H. From compliance with environmental regulations to pursuit of environmental-based competitive advantages: mediators of the relationship in a SME context. *Journal of Applied Business Research (JABR)*. 2015. № 31(3). P. 987–1004. DOI: 10.19030/jabr.v31i3.9230.

21. European Commission, Directorate-General for Environment. Combating environmental crimes and related infringements : environmental compliance assurance : guidance document, Publications Office of the European Union, 2021. DOI: <https://data.europa.eu/doi/10.2779/035969>.

22. Franco-Bedoya S., Mani M. The drivers of firms' compliance to environmental regulations: the case of India. *Policy Research Working Papers*. 2020. DOI: 10.1596/1813-9450-9468.

23. Hedemann-Robinson M. Environmental inspections and the EU: securing an effective role for a supranational Union Legal Framework. *Transnational Environmental Law*. 2017. № 6(1). P. 31-58. DOI: 10.1017/S2047102515000291.

24. Kellett P. Securing high levels of business compliance with environmental laws: what works and what to avoid. *Journal of Environmental Law*. 2020. № 32(2). P. 179–194. DOI: 10.1093/jel/eqz025.

25. Lah L., Kotnik Ž. A Literature review of the factors affecting the compliance costs of environmental regulation and companies' productivity. *Central European Public Administration Review*. 2022. № 20(2). P. 57-80. DOI: 10.17573/cepar.2022.2.03.

26. Rocha R.R.O., Alvarez V.M.P. Environmental inspection of pesticides in Brazil. *Ambient. soc.* 2023. № 26. DOI: 10.1590/1809-4422asoc20210201r2vu2023L1OA.

27. Sendawula K., Turyakira P., Ikiror C.M., Bagire V. Regulatory compliance and environmental sustainability practices of manufacturing entrepreneurial ventures in Uganda. *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*. 2021. № 15(1). P. 62-74. DOI: 10.1108/APJIE-08-2020-0122.

28. Shaohong M., Xianglu W., Muhammad M. Impact of environmental protection regulations on corporate performance from porter hypothesis perspective: a study based on publicly listed manufacturing firms data. *Frontiers in Environmental Science*. 2022. № 10. DOI: 10.3389/fenvs.2022.928697.

29. Singh S., Rajamani S. Issues of environmental compliance in developing countries. *Water Sci Technol.* 2003. № 47(12). P. 301–304. DOI: 10.2166/wst.2003.0660.

30. van Snellenberg T., van de Peppel R. Perspectives on compliance: non-compliance with environmental licences in the Netherlands. *Eur. Env.* 2002. № 12. P. 131-148. DOI: 10.1002/eet.292.
31. Wang B., Ma C., Wu J. Does central environmental inspection promote the industrial structure upgrading in China? An attention-based view. *Front. Environ. Sci.* 2022. № 10:1030653. DOI: 10.3389/fenvs.2022.1030653.
32. Wang J., Dong H., Xiao R. Central environmental inspection and corporate environmental investment: evidence from Chinese listed companies. *Environ Sci Pollut Res.* 2022. № 29. P. 56419–56429 (2022). DOI: 10.1007/s11356-022-19538-8.
33. Winter S.C., May P.J. Motivation for compliance with environmental regulations. *J. Pol. Anal. Manage.* 2001. № 20. P. 675-698. DOI: 10.1002/pam.1023
34. Wu R., Hu P. Does the "miracle drug" of environmental governance really improve air quality? Evidence from China's system of central environmental protection inspections. *Int J Environ Res Public Health.* 2019. № 16(5):850. DOI: 10.3390/ijerph16050850.
35. Xu F., Tian M., Yang J., Xu G. Does environmental inspection led by the central government improve the air quality in China? The moderating role of public engagement. *Sustainability.* 2020. № 12(8):3316. DOI: 10.3390/su12083316.
36. Yasamis F. D. Assessment of compliance performance of environmental regulations of industries in Tuzla (Istanbul, Turkey). *Environ Manage.* 2007. № 39(4). P. 575-586. DOI: 10.1007/s00267-003-0129-8.